

FOGSI

Federation of Obstetric & Gynecological Societies of India

Press Conference to Announce

High Dependency Units and Specialized Obstetric ICU for Critical Care in Obstetrics

**On 19-21st July 2013, Friday - Sunday
At Aurangabad**

Strategic Consultancy & Integrated Communications Firm

- Ideation to implementation for desired output
- Knowledge consultancy / Media advocacy
- Public Affairs / Branding / Marcom - PR

Print media coverage

S.No.	Name of the Publications
1	Dainik Bhaskar -(with photo)
2	Dainik Ekmat
3	Janapatra -(with photo)
4	Loksatta -(with image)
5	Shasan Samrat -(with photo)
6	Swar Ganga -(with photo)
7	Tarun Bharat
8	Vishwa Mitra -(with photo)

Name of Media:	Dainik Bhaskar	Language:	English
Date :	27.07.13	Page:	15

जटिल प्रसव से निपटने आगे आए डाक्टर्स : डॉ. दिवाकर

शहर संवाददाता | औरंगाबाद

जटिल प्रसव मामले में महिला को बेहतर दर्जा का उपचार देने के लिए एवं भारत व दक्षिण एशियाई देशों में माता मृत्यु

दर कम करने के लिए देश के प्रसूति विशेषज्ञ (ऑब्स्ट्रेटीशियन्स) व स्त्रीरोग विशेषज्ञ (गायनिकोलॉजिस्ट) के संगठन की फेडरेशन ऑफ ऑब्स्ट्रेटिक एण्ड गायनिकोलॉजिस्ट सोसाइटीज ऑफ इंडिया एफओजीएसआई आगे आई है।

इसके तहत यह संगठन सार्वजनिक एवं निजी स्वास्थ्य क्षेत्रों में हाई डिपेंडन्सी यूनिट्स (एचडीयू) व स्पेशलाइज्ड डेडिकेटेड ऑब्स्ट्रेटिक आईसीयू विभाग की स्थापना व उसे चलाने

के लिए सहयोग करेगी। इस संबंध में बताया गया कि भारत में आम तौर पर माता मृत्यु दर (एमएमआर) एक लाख जन्म के पीछे 212 है। इस पर उपाय के तौर पर एफओजीएसआई संगठन ने अस्पताल में जटिल प्रसव के लिए एचडीयू विभाग का निर्माण किया जा रहा है। इस संबंध में संगठन की अध्यक्षा डॉ. हेमा दिवाकर ने कहा कि सरकारी व निजी अस्पताल में एचडीयू विभाग स्थापित करने पर तुरंत उपचार की संभावना रहेगी, जिससे माता व बच्चे की जान बचाई जा सकती है। भारत में इस तरह के विभाग कम हैं। इस विभाग का व्यवस्थापन करने वाले स्वास्थ्य व्यवसायिकों की संख्या कम नहीं है। संगठन आरंभ में एचडीयू प्रदर्शित कर इसका व्यवस्थापन किस तरह करे इसके लिए मेडिकल क्षेत्र से जुड़े लोगों को ट्रेनिंग देने के लिए कोर्स भी शुरू किया जाएगा।

Name of Media:	Dainik Ekmat	Language:	Hindi
Date :	25.07.13	Page:	03

एफओजीएसआयतर्फे हाय डिपेन्डसी यूनिट्स उभारण्याचा पुढाकार

औरंगाबाद : उच्च जोखमीच्या गरोदरपण असलेल्या महिलांनी उत्तम दर्जाची तातडभची उपचार सेवा पुरवण्यासाठी, तसेच या प्रयत्नांत भारत व दक्षिण आशियाई देशांतील माता मृत्यू दर कमी करण्यासाठी देशातील प्रसूतितज्ज्ञ व स्त्रीरोगतज्ज्ञांची शिखर संघटना असलेल्या फेडरेशन ऑफ ऑब्स्टेट्रिक अँड गायनॅकॉलॉजिकल सोसायटीज ऑफ इंडियाने प्रवर्तनीय पुढाकार घेतला आहे. त्यांतर्गत ही संघटना सार्वजनिक, तसेच खासगी आरोग्य क्षेत्रांच्या हाय डिपेन्डन्सी युनिट्स व स्पेशलाइज्ड डेडिकेटेड ऑब्स्टेट्रिक आय.सी.यू.या विभागांची स्थापना व जोपासना करण्यात सहकार्य करणार आहे.

Name of Media:	Janapatra	Language:	Marathi
Date :	25.07.13	Page:	04

तातडीच्या उपचारांसाठी, तसेच 'माता मृत्यू आणि रोग दर' कमी करण्यासाठी 'एफओजीएसआय' तर्फे 'हाय डिपेन्डन्सी युनिट्स' (एचडीयू) उभारण्याचा पुढाकार

मुंबई : 'प्रभुत्वितानुक्रमीत तातडीचे उपचार' (क्रिटिकल केअर इन अँडरट्रेटिंगम) या विषयावरील उच्च ज्येष्ठतेचे गटोदारपण (हाय रिस्क प्रेगनसी) असलेल्या महिलांचा उच्च दर्जाची तातडीचे उपचार मेळू शकण्यासाठी, उच्च व उच्चतर पातळी व टीएन अतिरिक्त देतालेल 'माता मृत्यू दर' (मॅटर्नल मॉर्टॅलिटी रेट - एमएमआर) कमी करण्यासाठी देतालेल प्रभुत्वितानुक्रम (ऑन्कोट्रेटिंगम) व रोगोपचारांची (गार्नरबीबीकॅन्सरम) निरुद्ध संघटना असलेल्या 'किरोलस ऑफ अँडरट्रेटिंग अँड गार्नरबीबीकॅन्सरम सोसायटीज ऑफ इंडियाने' (एफओजीएसआय) प्रारंभीय पुढाकार घेतला आहे. त्याअंतर्गत ही संघटना मार्बॅन्डिक, तसेच खासगी अरोग क्षेत्रांत 'हाय डिपेन्डन्सी युनिट्स' (एचडीयू) व 'मेगालाहाउट टेंटिकेटेड अँडरट्रेटिंग अण. से. यु.' या विभागांची स्थापना व ज्येष्ठतेच्या कारणात सहकार्य करणार आहे.

भारतात राष्ट्रीय सरासरी 'माता मृत्यू प्रमाण' (एमएमआर) एक लाख जन्मांमध्ये (एवढीच वर्ष) २१२ आहे. याचाच अर्थ एक लाख जन्म घेऊन घेतल्याने २१२ महिलांचा मृत्यू होईल. विचलित देताले हेच गुणोत्तर एक लाख जन्मांमध्ये केवळ १० ते १० आहे. भारतात आगदी रुग्णालयांत होणाऱ्या प्रभुत्वितेची संख्या लक्षात घेतली तरी त्यात हा दर एक लाख असलेल्या जन्मांमध्ये ६० ते ९० इतका, म्हणजेच विचलित देतालेला गुणोत्तर लक्षाधीस अधिक आहे. याचाच अर्थ भारतात उच्च ज्येष्ठतेच्या गटोदारपणात दर्जात प्रभुत्वितानुक्रम पुरवठा, उच्च

प्रभुत्वितानुक्रमीत तातडीचे उपचार पुरवठा कमी व कमी सुटी आहेत. 'एमएमआर' हे केवळ विभागाचे टोक असून प्रत्यक्षात ही सध्याच्या प्यायक आहे कारण प्रभुत्वितानुक्रम एका महोपचार यंत्रणेवरच मरत मरत काढलेल्या घटनेची संख्याही ६० ते ८० असते. अशा विचलित पातळीचे टोपेकालीन टोपणवत बनू शकतात.

यावर उच्चतर भद्रपूर 'एफओजीएसआय' संघटनेने रुग्णालयांत उच्च ज्येष्ठतेच्या गटोदारपणावर उपचारांसाठी 'हाय डिपेन्डन्सी युनिट्स' (एचडीयू) या खास विभागाची पातळी प्रचलित केली आहे. त्याचबरोबर महिला देताले संघटनेच्या अध्यक्ष डॉ. हेमा टिळकर म्हणल्या, की सरकारी व खासगी रुग्णालयांत हे 'एचडीयू' विभाग स्थापन झाले तर ज्यांचे एवढे तातडीचे उपचार मिळू शकत नाहीत अशा माता व अपत्यांचे प्राण वाचू शकतील. भारतात अशा विभागांकरिता जाणवी कमी आहेत. परंतु त्याचबरोबर या विभागांचे व्यवस्थापन करणाऱ्या आरोग्य व्यावसायिकांची संख्याही पुरेची नाही. या पार्श्वभूमीवर आगदी संघटना एक प्राथमिक 'एचडीयू' प्रदर्शित करणार आहे आणि 'एचडीयू'चे व्यवस्थापन कसे करावे, हे वैद्यकीय व्यावसायिकांत निरुद्धताच्या व्यावसायिक अध्यापकांमध्ये सादर करणार आहे.

'एचडीयू' म्हणजे एखाद्या रुग्णालयाचा सध्याच्या रुग्णविभाग (जन्म वॉर्ड) आणि अतिरिक्त विभाग (आयसीयू) यांच्या दाम्बान्तक अस. उच्च ज्येष्ठतेचे गटोदारपण असलेल्या महिलांची खास काळजी घेणे आणि त्यांच्या प्रभुत्वितानुक्रम इन्वॅन्सिव्ह मॅ

निटिंग सुविधेद्वारे बाळाची देखरेख करणे गरजेचे असते. ही सुविधा सध्याच्या रुग्णविभागात उपलब्ध नसते. त्याचवेळी अशा रुग्णांचा महागट्या अतिरिक्त विभागात दाखल करणाऱ्यांची आवश्यकता नसते. अवयव निरुद्धते प्रत्येकजण रुग्णाची विचारी अर्थान्त रंधोर झाले असत तरच त्यात 'अपरायुक्त'मध्ये हलक्या गरजेचे असते.

'एफओजीएसआय'चे उपाध्यक्ष डॉ. आनंद गांधी म्हणाले, की 'एचडीयू' हा विभाग मॅट्रिनेटर, सोबोप्राथी, सोटोले मॅट्रि, सोबोप्री मॅट्रिटर आसलेला कॅरिअरिअर मॅट्रिटर, इन्क्यूबेशन क्बिटर, इन्फर्नली कॅरि, वॉल मॉन्टरेड अतिरिक्त रंधोर व अन्य सुविधेची सुलभ असते. सध्याच्या रुग्ण विभाग अतिरिक्त विभाग यांच्याद्वारे 'एचडीयू'ची मॉडेली संयुक्तते केली असते. 'एचडीयू'चे व्यवस्थापन त्याच उद्देशाने खास प्रशिक्षित केलेले वैद्यकीय व्यावसायिक करतील. विचलित देतालेचे ही सध्याच्या घट्टा असल्याने तेथे आगदी रुग्णालयांतले 'माता मृत्यू दर' खाली आणण्यात घट मिळाले आहे.

भारतात गटोदारपणाची संबंधित मृत्यू घुळतात. टोप कारणांची ओढवतात. १) योग्य त्या आरोग्य सुल्लेखा अभाव (रुग्णालयांचे उपचार व निरुद्धते) आणि २) गटोदारपणाची संबंधित अन्य सध्याच्या उदाहरणार्थ - अतिरिक्त टोप (हायपरटेन्शन), गर्भिणी विषबाधा (इन्फ्लिन्झा), रक्तस्राव (डिभोरस), रू धारणे (मेथिस), मृत्यू (टॉक्सिडिम), काळोड (जॅटीम) यासारखी गुंतागुंतीची लक्षण कित्या रुग्णालयात येण्यास विचलित होणे, याद्वारे सुविधांचा अभाव करी. या टोपी कारणांमुळे गटोदारपणात ज्येष्ठतेचा काढते व त्यासाठी वैद्यकीय तातडीची सुलभ पुरवठा सध्या.

Name of Media:	Shasan Samrat	Language:	Marathi
Date :	25.07.13	Page:	04

एफओजीएसआयतर्फे हाय डिपेन्डन्सी युनिटस उभारण्याचा पुढाकार

उच्च जोखमीचे गरुदरपण (हाम रिस्क प्रेग्रन्सी) असलेल्या महिलांना उत्तम दर्जाची तातडीची उपचार सेवा पुरवण्यासाठी, तसेच मा प्रमत्नांत भारत व दक्षिण आशियाई देशांतील माता मृत्यू दरक (मॅटर्नल मॉर्टॅलिटी रेट - एमएमआर) कमी करण्यासाठी देशातील प्रसूतितज्ज्ञ (ऑब्स्टेट्रिशियन्स) व स्त्रीरोगतज्ज्ञांची (गामनेकॉलॉजिस्ट्स) शिखर संघटना असलेल्या फेडरेशन ऑफ ऑब्स्टेट्रिक अँड गामनेकॉलॉजिकल सोसामटीज ऑफ इंडियाफने (एफओजीएसआम) प्रवर्तनीम पुढाकार घेतला आहे. त्माअंतर्गत ही संघटना सार्वजनिक, तसेच खासगी आरोग्य क्षेत्रांना हाम डिपेन्डन्सी मुनिट्सफ (एचडीमू) व झस्पेशलाइज्ड डेडिकेटेड ऑब्स्टेट्रिक आम. सी. मू.फमा विभागांची स्थापना व जोपासना करणमात सहकार्य करणार आहे. भारतात राष्ट्रीय सरासरी झमाता मृत्यू प्रमाणफ (एमएमआर) एक लाख जन्मांमागे (लाईव्ह बर्थ) २१२ आहे. माचाच अर्थ एक लाख जन्म संख्येत सरासरी २१२ मातांचा मृत्यू ओढवतो. विकसित देशांत हेच गुणोत्तर एक लाख जन्मांमागे केवळ १० ते ३० आहे.

Name of Media:	Swar Ganga	Language:	English
Date :	25.07.13	Page:	03

तातडीच्या उपचारांसाठी, तसेच 'माता मृत्यू आणि रोग दर' कमी करण्यासाठी 'एफओजीएसआय' तर्फे 'हाय डिपेन्डन्सी युनिट्स' (एचडीयू) उभारण्याचा पुढाकार

'प्रसूतिशास्त्रातील तातडीचे उपचार' (क्रिटिकल केअर इन ऑब्स्टेट्रिक्स) या विषयावरील

उच्च जोखमीचे गरोदरपण (हाय रिस्क प्रेग्नन्सी) असलेल्या महिलांना उत्तम दर्जाची तातडीची उपचार सेवा पुरवण्यासाठी, तसेच या प्रयत्नांत भारत व दक्षिण आशियाई देशांतील 'माता मृत्यू दर' (मॅटर्नल मॉर्टॅलिटी रेट - एमएमआर) कमी करण्यासाठी देशातील प्रसूतिज्ञ (ऑब्सटेट्रिशियन्स) व स्त्रीरोगतज्ज्ञांची (गानॅकोलॉजिस्ट्स) शिखर संघटना असलेल्या 'फेडरेशन ऑफ ऑब्सटेट्रिक अँड गानॅकोलॉजिकल सोसायटीज ऑफ इंडिया' ने (एफओजीएसआय) प्रवर्तनीय पुढाकार घेतला आहे. त्याअंतर्गत ही संघटना सार्वजनिक, तसेच खासगी आरोग्य क्षेत्रांना 'हाय डिपेन्डन्सी युनिट्स' (एचडीयू) व 'स्पेशलाइज्ड डेडिग्रेडेड ऑब्सटेट्रिक आय. सी. यू.' या विभागांची स्थापना व जोपासना करण्यात सहकार्य करणार आहे.

भारतात राष्ट्रीय सरासरी 'माता मृत्यू प्रमाण' (एमएमआर) एक लाख जन्मांमगे (लाईव्ह बर्थ) २१२ आहे. याचाच अर्थ एक लाख जन्म संख्येत सरासरी २१२ मातांमा मृत्यू ओढवतो. विकसित देशांत हेच गुणोत्तर एक लाख जन्मांमगे केवळ १० ते ३० आहे. भारतात अगदी रुग्णालयांत होणाऱ्या प्रसूतिची संख्या लक्षात घेतली तरी त्यात हा दर एक लाख अपत्य जन्मांमगे ६० ते ९० इतका, म्हणजेच विकसित देशांच्या तुलनेत लक्षणीय अधिक आहे. याचाच अर्थ भारतात उच्च जोखमीच्या गरोदरपणात दर्जेदार प्रसूति सुरक्षा पुरवताना, तसेच प्रसूतिशास्त्रातील तातडीचे उपचार पुरवताना काही ना काही चुटी आहेत. 'एमएमआर' हे केवळ हिमनागचे टोक असून प्रत्यक्षात ही समस्या व्यापक आहे कारण प्रसूतिदरम्यान एका मातेच्या मृत्यूसोबतच मरता मरता बाचलेल्या मातांची संख्याही ६० ते ८० असते. अशा जिवंत माता पुढे दीर्घकाळीन रोगप्रसूत बन्वू शकतात.

याच उपाय म्हणून 'एफओजीएसआय' संघटनेने रुग्णालयांत उच्च जोखमीच्या गरोदरपणावर उपचारासाठी 'हाय डिपेन्डन्सी युनिट्स' (एचडीयू) या खास विभागाची स्थापना प्रवर्तित केली आहे. त्याबाबत माहिती देताना संघटनेच्या अध्यक्षा डॉ. हेमा दिवाकर म्हणाल्या, की सरकारी व खासगी रुग्णालयांत हे 'एचडीयू' विभाग स्थापन झाले तर ज्यांना एवढी तातडीचे उपचार मिळू शकत नाहीत अशा माता व अपत्यांचे प्राण वाचू शकतील. भारतात अशा-विभागाबाबत जाणीव कमी आहेच, परंतु त्याचबरोबर या विभागांचे व्यवस्थापन करणाऱ्या आरोग्य व्यावसायिकांची संख्याही पुरेशी नाही. या पार्श्वभूमीवर आमची संघटना एक प्रारंभिक 'एचडीयू' प्रदर्शित करणार आहे आणि 'एचडीयू'चे व्यवस्थापन

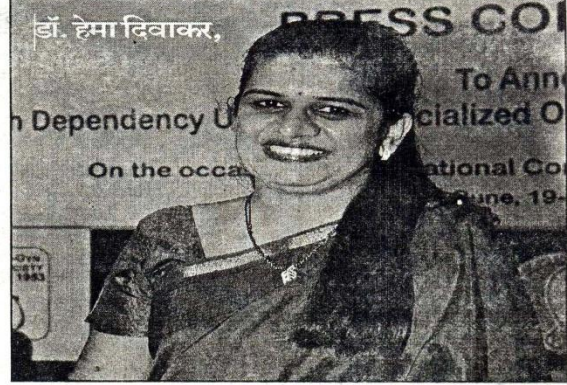
कसे करावे, हे वैद्यकीय व्यावसायिकांना शिकवणारा व्यावसायिक अभ्यासक्रमही सादर करणार आहे.

'एचडीयू' म्हणजे एखाद्या रुग्णालयाचा सामान्य रुग्णविभाग (जनरल वॉर्ड) आणि अतिदक्षता विभाग (आयसीयू) यांच्या दरम्यानचा कक्ष. उच्च जोखमीचे गरोदरपण असलेल्या महिलांची खास काळजी घेणे आणि त्यांच्या प्रकृतीवर इन्व्हेसिव्ह मॉनिटरिंग सुविधेद्वारे बारकाईने देखरेख करणे गरजेचे असते. ही सुविधा सामान्य रुग्णविभागात उपलब्ध नसते. त्याचवेळी अशा रुग्णांना महागड्या अतिदक्षता विभागात दाखल करण्याचीही आवश्यकता नसते. अवयव निकाषी झाल्यामुळे रुग्णाची स्थिती अत्यंत गंभीर झाली असेल तरच त्याला 'आयसीयू'मध्ये हलवणे गरजेचे असते.

'एफओजीएसआय'चे उपाध्यक्ष डॉ. अल्पेश गांधी म्हणाले, की 'एचडीयू' हा विभाग व्हॅटिनेटर, सोनेग्राफी, सीटीजी मशिन, सीव्हीपी मॉनिटर असलेला कार्डिअक मॉनिटर, इनव्हेसिव्ह व्हिडिओ, इन्फ्यूजन सिस्टम, डॉप्लर माउन्टेड ऑक्सिजन यंत्रणा व अन्य सुविधांनी सुसज्ज असेल. सामान्य रुग्ण विभाग अथवा अतिदक्षता विभाग यांच्यातून 'एचडीयू'ची मांडणी संपूर्णपणे वेगळी असेल. 'एचडीयू'चे व्यवस्थापन त्याच उद्देशाने खास प्रशिक्षित वेव्हरे वैद्यकीय व्यावसायिक करतील. विकसित देशांमध्ये ही सामान्य प्रथा असल्याने तेथे अगदी रुग्णालयांतील 'माता मृत्यू दर' खाली आणण्यात यश मिळाले आहे.

भारतात गरोदरपणाशी संबंधित मृत्यू मुख्यतः दोन कारणांनी ओढवतात. १) योय त्या आरोग्य सुरक्षेचा अभाव (रुग्णालयीन उपचार न मिळणे) आणि २) गरोदरपणाशी संबंधित अन्य समस्या उदाहरणार्थ - अतिरक्तदाब (हायपरटेंशन), गर्भिणी विषबाधा (इक्लाम्पिसिया), रक्तज्वर (हिमोरेज), पू धरणे (सेप्टिसिस), मधुमेह (डायबेटिस), कादीळ (जॉडीस) यासारखी गुंतागुंतीची लक्षणे किंवा रुग्णालयात नेण्यास विलंब होणे, वाढतूक सुविधांचा अभाव वगैरे या वैद्यकीय कारणांमुळे गरोदरपणात जोखीम वाढते व त्यासाठी तेवढीच तातडीची सुरक्षा पुरवची लागते.

डॉ. गांधी पुढे म्हणाले, की भारतीय रुग्णालयांत सामान्य रुग्ण विभागांत महिलांना उच्च जोखमीचे गरोदरपण असते, अथवा नसते, समान उपचार दिले जातात. युनायटेड किंग्डमसारख्या (यूके) देशात मात्र अशी स्थिती नसते तेथे ३० टक्के रुग्णालयांत 'एचडीयू' असतो. उच्च जोखमीचे गरोदरपण असलेल्या महिलांवर अतिदक्षता विभागात उपचार केल्यास त्यातून माता व अपत्याला प्राधान्य (इन्व्हेसिव्ह) होण्याचा धोका असतो

कारण 'आयसीयू'मध्ये अन्य वैद्यकीय समस्यांचे रुग्णीही दाखल असतात. काही वेळा 'आयसीयू'मध्ये दाखल केलेल्या मातांपासून अपत्यांना वेगळे करावे लागते आणि त्यातूनही पुढे मानसिक समस्या निर्माण होऊ शकतात.

'एचडीयू'चे व्यवस्थापन हे प्रशिक्षित तज्ज्ञांचे कार्यक्षेत्र असते. आजघडीला भारतात 'एचडीयू' व 'स्पेशलाइज्ड ऑब्सटेट्रिक आयसीयू'चे व्यवस्थापन प्रशिक्षण कोणत्याही वैद्यकीय विद्यापीठाद्वारे दिले जात नाही. म्हणूनच उच्च जोखमीचे गरोदरपण व तातडीचे उपचार या विषयातील प्रशिक्षित प्रसूतिशास्त्र तज्ज्ञ चडवण्यासाठी शैक्षणिक परिस्थिती निर्माण करण्याच्या हेतूने 'एफओजीएसआय' ही संघटना आघाडीच्या वैद्यकीय विद्यापीठांच्या सहकार्याने 'डिस्ट्रिक्ट केअर इन ऑब्स्टेट्रिक्स' विषयातील पदव्युत्तर पाठ्यवृत्ती अभ्यासक्रम सुरू करणार आहे.

यासंदर्भात डॉ. दिवाकर म्हणाल्या, की आम्ही महाराष्ट्र, गुजरात, तमीळनाडू, कर्नाटक, वाराणसी, मध्य प्रदेश व आसाममधील आघाडीच्या १२ वैद्यकीय विद्यापीठांच्या वृत्तगुरूंना हा पाठ्यवृत्ती अभ्यासक्रम सादर करण्याबाबतच्या तज्ज्ञ गटाच्या बैठकीसाठी पुण्यात आमंत्रित केले आहे. आमचे 'एचडीयू' प्रारूप भारतात यशस्वी ठरेल, याबाबत आम्ही अत्यंत आशावादी आहोत. भारताप्रमाणेच या समस्यांचा मुकामला कवच लाराणाच्या दक्षिण आशियाई देशांमध्येही हे प्रारूप एकाचवेळी सादर केले जाईल.

'एफओजीएसआय' तर्फे 'एचडीयू' पुढाकार जाहीर होताना एक औचित्यपूर्ण योगायोगही जुळू न आला आहे.

डॉ. गांधी म्हणाले, की आम्हाला इक्लाम्पिसिया, एचईएलएलपी सिंड्रोम, सिव्हाअर हिमोरेज, सिव्हाअर सेप्टिसिस, सेरेब्रल व्हेनेस झॉबॉसिस (सीव्हीटी), अॅक्ट्युट रॅनल फ्रेज्युअर विथ प्रेग्नन्सी आदी प्रसूतिशास्त्रातील गुंतागुंतीच्या व रुग्णांच्या जीवाला धोका

असलेल्या समस्यांचा नेहमी सामना करावा लागतो. या स्थितीत तातडीचे उपचार गरजेचे असतात. प्रसूतिशास्त्रीय सुरक्षा वेळेत पुरवली गेली तर अशा गंभीर आजारी गरोदर महिलांपैकी ८० टक्के रुग्णांचे प्राण आम्ही नक्कीच वाचवू शकू. गंभीर अवस्थेतील गरोदरपणातून महिलांची सुटका करण्यासाठी वैद्यकीय उपचार, २४ तास देखरेख, इन्व्हेसिव्ह व इन्टन्सिव्ह केअर सुविधा, कौशल्यधारित सेवा व बहुशास्त्रीय सामूहिक कार्य या गोष्टींची आवश्यकता आहे.

'एफओजीएसआय'विषयी : 'फेडरेशन ऑफ ऑब्सटेट्रिक अँड गानॅकोलॉजिकल सोसायटीज ऑफ इंडिया' (एफओजीएसआय) ही व्यावसायिक संघटना असून ती भारतातील प्रसूतिशास्त्र व स्त्रीरोग विज्ञान क्षेत्रातील डॉक्टरांचे प्रतिनिधीत्व करते. या क्षेत्रातील २१९ सोसायट्या व २७००० हून अधिक व्यक्ती या संघटनेच्या सदस्य आहेत. विशेष व्यावसायिकगंधी सर्वाधिक सदस्य नोंदणी असणाऱ्या संघटनांपैकी ती आहे. तिची स्थापना मद्रासमध्ये ६ जानेवारी १९५० मध्ये साहाय्या 'ऑल इंडिया कॉॅंग्रेस ऑफ ऑब्सटेट्रिक्स अँड गानॅकोलॉजी' परिवर्तित झाली. त्यावेळी अहमदाबाद, बंगाल, बॉम्बे, मद्रास व पंजाबच्या ऑब्सटेट्रिक अँड गानॅकोलॉजिकल सोसायट्यांनी पुढाकार घेऊन अशी शिखर संघटना स्थापण्याचा प्रस्ताव मांडला आणि 'एफओजीएसआय'ला म्हूर्त रूप प्राप्त झाले. तपशिलासाठी संकेतस्थळ : www.fogsi.org

अधिक माहितीसाठी कृपया संपर्क : डॉ. हेमा दिवाकर, अध्यक्ष, एफओजीएसआय २०१३ मोबाईल : +९१ ९८४५८९९९९९/ +९१ ९९००९५४४४८ ई-मेल : drhemadivakar@gmail.com

Name of Media:	Tarun Bharat	Language:	English
Date :	31.07.13	Page:	05

हाय डिपेन्डसी यूनिट्स उभारण्याचा पुढाकार

मुंबई- उच्च जोखमीच्या गरोदरपण असलेल्या महिलांना उत्तम दर्जाची तातडीची उपचार सेवा पुरविण्याकरीता तसेच या प्रयत्नांत भारत व दक्षिण आशियाई देशातील माता मृत्यु दर कमी करण्याकरीता देशातील प्रसुतितज्ज्ञ व स्त्रीरोगतज्ज्ञांची शिखर संघटना असलेल्या फेडरेशन ऑफ ऑब्स्टेट्रीक अँड गायनाकॉलॉजिक सोसायटी ऑफ इंडियाने प्रवर्तनीय पुढाकार घेतला आहे.

Name of Media:	Vishwa Mitra	Language:	English
Date :	26.07.13	Page:	02

तातडीच्या उपचारांसाठी, तसेच 'माता मृत्यू आणि रोग दर' कमी करण्यासाठी 'एफओजीएसआय' तर्फे 'हाय डिपेन्डन्सी युनिट्स' (एचडीयू) उभारण्याचा पुढाकार

उच्च जोखमीचे गरोदरपण (हाय रिस्क प्रेग्नंसी) असलेल्या महिलांना उत्तम दृष्टीची तातडीची उपचार सेवा पुरवण्यासाठी, तसेच या प्रयत्नांत भारत व दक्षिण आशियाई देशांतील 'माता मृत्यू दर' (मॅटर्नल मॉर्टॅलिटी रेट - एमएमआर) कमी करण्यासाठी देशातील प्रसूतितज्ज्ञ (ऑब्स्टेट्रिशियन्स) व स्त्री रोग तज्ज्ञांची (गायनेकॉलॉजिस्ट्स) शिखर संघटना असलेल्या 'फेडरेशन ऑफ ऑब्स्टेट्रिक अँड गायनेकॉलॉजिकल सोसायटीज ऑफ इंडिया'ने (एफओजीएसआय) प्रवर्तनीय पुढाकार घेतला आहे. त्याअंतर्गत ही संघटना सार्वजनिक, तसेच खासगी आरोग्य क्षेत्रांना 'हाय डिपेन्डन्सी युनिट्स' (एचडीयू) व 'स्पेशलाइज्ड डेडिकेटेड ऑब्स्टेट्रिक आय. सी. यू.' या विभागांची स्थापना व जोपासन करण्यात सहकार्य करणार आहे.

भारतात राष्ट्रीय सरासरी 'माता मृत्यू प्रमाण' (एमएमआर) एक लाख जन्मांमागे (लाईव्ह बर्थ) २१२ आहे. याचाच अर्थ एक लाख जन्म संख्येत सरासरी २१२ मातांचा मृत्यू ओढवतो. विकसित देशांत हेच गुणोत्तर एक लाख जन्मांमागे केवळ १० ते ३० आहे. भारतात अगदी रुग्णालयांत होणाऱ्या प्रसूतिची संख्या लक्षात घेतली तरी त्यात हा दर एक लाख अपत्य जन्मांमागे ६० ते ९० इतका, म्हणजेच विकसित देशांच्या तुलनेत लक्षणीय अधिक आहे. याचाच अर्थ भारतात उच्च जोखमीच्या गरोदरपणांत दर्जेदार प्रसूति सुरक्षा पुरवताना, तसेच प्रसूतिशास्त्रातील तातडीचे उपचार पुरवताना काही ना काही त्रुटी आहेत. 'एमएमआर' हे केवळ हिमनगाचे टोक असून

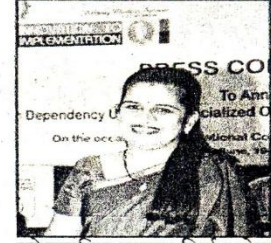
प्रत्यक्षात ही समस्या व्यापक आहे कारण प्रसूतीदरम्यान एका मातेच्या मृत्यूबरोबरच मरता मरता वाचलेल्या मातांची संख्याही ६० ते ८० असते. अशा जिवंत माता पुढे दीर्घकालीन रोगग्रस्त बनू शकतात.

यावर उपाय म्हणून 'एफओजीएसआय' संघटनेने रुग्णालयांत उच्च जोखमीच्या गरोदरपणावर उपचारासाठी 'हाय डिपेन्डन्सी युनिट्स' (एचडीयू) या खास विभागाची कल्पना प्रवर्तित केली आहे. त्याबाबत माहिती देताना संघटनेच्या अध्यक्ष डॉ. हेमा दिवाकर म्हणाल्या, की सरकारी व खासगी रुग्णालयांत हे 'एचडीयू' विभाग स्थापन झाले तर ज्यांना एवढी तातडीचे उपचार मिळू शकत नाहीत अशा माता व अपत्यांचे प्राण वाचू शकतील. भारतात अशा विभागांबाबत जाणीव कमी आहेच, परंतु त्याचबरोबर या विभागांचे व्यवस्थापन करणाऱ्या आरोग्य व्यावसायिकांची संख्याही पुरेशी नाही. या पार्श्वभूमीवर आमची संघटना एक प्रारंभिक 'एचडीयू' प्रदर्शित करणार आहे आणि 'एचडीयू'चे व्यवस्थापन कसे करावे, हे वैद्यकीय व्यावसायिकांना शिकवणारा व्यावसायिक अभ्यासक्रमही सादर करणार आहे. 'एफओजीएसआय'चे उपाध्यक्ष डॉ. अल्पेश गांधी म्हणाले, की 'एचडीयू' हा विभाग व्हॅटिलेटर, सोनोग्राफी, सीटीजी मशिन, सीव्हीपी मॉनिटर असलेला कार्डिअक मॉनिटर, इनक्युबेशन किट, इमर्जन्सी कार्ट, वॉल माउंटेड ऑक्सिजन यंत्रणा व अन्य सुविधांनी सुसज्ज असेल. सामान्य रुग्ण विभाग अथवा अतिदक्षता विभाग यांच्याहून 'एचडीयू'ची मॉडर्न संपूर्णपणे वेगळी असेल.

'एचडीयू'चे व्यवस्थापन त्याच उद्देशाने खास प्रशिक्षित केलेले वैद्यकीय व्यावसायिक करतील. विकसित देशांमध्ये ही सामान्य प्रथा असल्याने तेशे अगदी रुग्णालयांतील 'माता मृत्यू दर' खाली आणण्यात यश मिळाले आहे.

भारतात गरोदरपणाशी संबंधित मृत्यू मुख्यतः दोन कारणांनी ओढवतात. १) योग्य त्या आरोग्य सुरक्षेचा अभाव (रुग्णालयांत उपचार न मिळणे) आणि २) गरोदरपणाशी संबंधित अन्य समस्या उदाहरणार्थ - अतिरक्तदाब (हायपरटेन्शन), गर्भिणी विशबाध (इक्लाम्पसिया), रक्तस्त्राव (हिमोरेज), पू धरणे (सेप्सिस), मधुमेह (डायबेटिस), कावीळ (जॉडीस) यासारखी गुंतागुंतीची लक्षणे किंवा रुग्णालयात नेण्यास विलंब होणे, बाह्यतक सुविधांचा अभाव वगैरे. या दोन्ही कारणांमुळे गरोदरपणात जोखीम वाढते व त्यासाठी तेवढीच तातडीची सुरक्षा पुरवावी लागते.

डॉ. गांधी पुढे म्हणाले, की भारतीय रुग्णालयांत सामान्य रुग्ण विभागांत महिलांना उच्च जोखमीचे गरोदरपण असो, अथवा नसो, समान उपचार दिले जातात. युनायटेड किंग्डमसारख्या (युके) देशात मात्र अशी स्थिती नसते. तेथे ३० टक्के रुग्णालयांत 'एचडीयू' विभाग असतो. उच्च जोखमीचे गरोदरपण असलेल्या महिलांवर अतिदक्षता विभागात उपचार केल्यास त्यातून माता व अपत्याला प्रादुर्भाव (इन्फेक्शन) होण्याचा धोका असतो कारण 'आयसीयू'मध्ये अन्य वैद्यकीय समस्यांचे रुग्णही दाखल असतात. काही वेळा 'आयसीयू'मध्ये दाखल केलेल्या मातांपासून अपत्यांना वेगळे करावे लागते आणि त्यातूनही

पुढे मानसिक समस्या निर्माण होऊ शकतात. यासंदर्भात डॉ. दिवाकर म्हणाल्या, की आम्ही महाराष्ट्र, गुजरात, तमीळनाडू, कर्नाटक, वाराणसी, मध्य प्रदेश व आसाममधील आघाडीच्या १२ वैद्यकीय विद्यापीठांच्या कुलगुरुंना हा पाठघवृत्ती अभ्यासक्रम सादर करण्याबाबतच्या तज्ज्ञ गटाच्या बैठकीसाठी पुण्यात आमंत्रित केले आहे. आमचे 'एचडीयू' प्रारूप भारतात यशस्वी ठरेल, याबाबत आम्ही अत्यंत आशावादी आहोत. भारताप्रमाणेच या समस्यांचा मुकाबला कराव्या लागणाऱ्या दक्षिण आशियाई देशांमध्येही हे प्रारूप एकाचवेळी सादर केले जाईल.

'एफ ओ जी एस आय' तर्फे 'एचडीयू' पुढाकार जाहीर होताना एक औचित्यपूर्ण योग्यायोगही जुळून आला आहे.

डॉ. गांधी म्हणाले, की आम्हाला इक्लाम्पसिया, एचईएलएलपी सिंड्रोम, सिव्हीअर हिमोरेज, सिव्हीअर सेप्सिस, सेरेब्रल व्हेनेस थ्रॉम्बोसिस (सीव्हीटी), अॅक्युट रीनल फेल्युअर विथ प्रेग्नंसी आदी प्रसूतिशास्त्रातील गुंतागुंतीच्या व रुग्णाच्या जीवाला धोका असलेल्या समस्यांचा नेहमी सामना करावा लागतो. या स्थितीत तातडीचे उपचार गरजेचे असतात. प्रसूतिशास्त्रीय सुरक्षा वेळेत पुरवली गेली तर अशा गंभीर आजारी गरोदर महिलांपैकी ८० टक्के रुग्णांचे आरामदायी नव्वीच वाचवू शकू. गंभीर अवस्थेतील गरोदरपणातून महिलांची सुटका करण्यासाठी वैद्यकीय उपचार, २४ तास देखरेख, इन्व्हेसिव्ह व इन्टेन्सिव्ह केअर सुविधा, कौशल्याधारित सेवा व बहुशाखीय सामूहिक कार्य या गोष्टींची आवश्यकता आहे.